

KOMITET PRAVNIKA
ZA LJUDSKA PRAVA

Izdavač

Komitet pravnika za ljudska prava
Svetogorska 17, 11000 Beograd
Tel. (+381 11) 3088 411
www.yucom.org.rs
office@yucom.org.rs

Za izdavača

Milan Antonijević

Prevod

Prevod na srpski jezik: Žene u crnom i YUCOM
Prevod na romski jezik: Toni Bislimi
Prevod na albanski jezik: Arif Kastrati

Tiraž

200 primeraka

ISBN ????

Priprema i štampa

Dosije, Beograd

Ova publikacija izrađena je u okviru projekta "Podrška braniteljima ljudskih prava u Srbiji – Ka efikasnim mehanizmima zaštite" koji se realizuje uz podršku ambasade Velike Britanije.

DEKLARACIJA O BRANITELJIMA/KAMA
LJUDSKIH PRAVA

DEKLARACIJA KOTAR ARAKHIBASKE/
DŽENE VAŠ MANIKANE HAKAJA

DEKLARATE PER MBROJTESIT/
MBROJTESET E TE DREJTAVE TE NJERIUT

UJEDINJENE NACIJE

Generalna skupština

Distr.

GENERAL

A/RES/53/144

8. mart 1999.

Pedeset i treće zasedanje

Stavka 110 (b) dnevnog reda

REZOLUCIJA KOJU JE USVOJILA GENERALNA SKUPŠTINA

[po izveštaju Treće komisije (A/53/625/Add.2)]

53/144. **Deklaracija o pravima i odgovornostima pojedinaca/ki, grupa, i društvenih organa u unapređivanju i zaštiti univerzalno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda**

Generalna skupština,

Potvrđujući značaj pridržavanja ciljeva i principa Povelje Ujedinjenih nacija za unapređivanje i zaštitu svih ljudskih prava i osnovnih sloboda za sve osobe u svim zemljama sveta,

Uzimajući u obzir rezoluciju Komisije za ljudska prava 1998/7 od 3. aprila 1998., u kojoj je Komisija odobrila tekst nacrtu rezolucije o pravima i odgovornostima pojedinaca/ki, grupa, i društvenih organa u unapređivanju i zaštiti univerzalno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda,

Takođe uzimajući u obzir rezoluciju Ekonomskog i socijalnog saveta 1998/33 od 30. jula 1998. u kojoj je Savet preporučio Generalnoj skupštini usvajanje nacrtu deklaracije,

Svesna značaja koje usvajanje nacrtu rezolucije ima u kontekstu pedesete godišnjice Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima,

1. Usvaja Deklaraciju o pravima i odgovornostima pojedinaca/ki, grupa, i društvenih organa u unapređivanju i zaštiti univerzalno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, aneksiranu postojećoj rezoluciji,
2. Poziva vlade, organe i organizacije sistema Ujedinjenih nacija i međuvladine i nevladine organizacije da povećaju napore u širenju Deklaracije i njenom poštovanju i razumevanju i zahteva od Generalnog sekretara da uvrsti tekst Deklaracije u sledeće izdanje Ljudskih prava: Trenutno važeći međunarodni pravna akti/dokumenti.

*85. Plenarna skupština
9. decembar 1998.*

ANEKS

Deklaracija o pravima i odgovornostima pojedinaca/ki, grupa, i društvenih organa u unapređivanju i zaštiti univerzalno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda

Generalna skupština,

Potvrđujući značaj pridržavanja ciljeva i principa Povelje Ujedinjenih nacija za unapređivanje i zaštitu svih ljudskih prava i osnovnih sloboda za sve osobe u svim zemljama sveta,

Potvrđujući takođe značaj Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i međunarodnih obaveza u poštovanju ljudskih prava kao osnovnih elemenata međunarodnih napora u unapređivanju univerzalnog poštovanja i pridržavanja ljudskih prava i osnovnih sloboda i značaj drugih dokumenata o ljudskim pravima koji su usvojeni u okviru sistema Ujedinjenih nacija, kao i onih na regionalnom nivou,

Naglašavajući da svi članovi međunarodne zajednice treba da ispune, zajedno i odvojeno, svoju svečanu obavezu unapređivanja i podsticanja ljudskih prava i osnovnih sloboda za sve, bez razlika bilo koje vrste, uključujući razlike zasnovane na rasi, boji kože, polu, jeziku, religiji, političkom ili bilo kom drugom uverenju, nacionalnom ili društvenom poreklu, imovini, rođenju ili nekom drugom svojstvu, i potvrđujući poseban značaj uspostavljanja međunarodne saradnje u ispunjavanju ove obaveze, u skladu sa Poveljom,

Priznajući važnu ulogu međunarodne saradnje i doprinose dragocenog rada pojedinaca/ki, grupa i udruženja u stvarnoj eliminaciji svih kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda nacija i pojedinaca/ki, uključujući, u vezi sa masovnim, očiglednim i sistematskim kršenjima poput onih koja su proistekla iz aparthejda, sve oblike rasne diskriminacije, kolonijalizma, strane dominacije ili okupacije, agresije ili pretnji naci-

onalnoj suverenosti, nacionalnom jedinstvu ili teritorijalnom integritetu i odbijanja da se priznaju prava nacija na samoopredeljenje i pravo svake nacije da sprovodi punu suverenost nad svojim bogatstvom i prirodnim resursima,

Priznajući vezu između međunarodnog mira i bezbednosti i uživanja ljudskih prava i osnovnih sloboda, i imajući na umu da odsustvo međunarodnog mira i bezbednosti ne odobrava nepoštovanje istih,

Ponovo naglašavajući da su sva ljudska prava i osnovne slobode univerzalne, nedeljive, međuzavisne i međusobno povezane i da moraju biti unapređivane i primenjivane na pravičan i nepristrasan način, bez predrasuda u sprovođenju svakog od prava i sloboda,

Naglašavajući da glavna odgovornost i obaveza za unapređivanje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda pripada državi,

Priznajući pravo i odgovornost pojedinaca/ki, grupa i udruženja u unapređivanju poštovanja i širenja znanja o ljudskim pravima i osnovnim slobodama na nacionalnom i međunarodnom nivou,

Proglašava:

Član 1

Svako ima pravo da pojedinačno i zajedno sa drugima, unapređuje i zalaže se za zaštitu i ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda na nacionalnom i međunarodnom nivou.

Član 2

1. Svaka država ima najveću odgovornost i obavezu u zaštiti i sprovođenju svih ljudskih prava i osnovnih sloboda, inter alia, primenom onih koraka koji su nužni da se stvore

svi neophodni uslovi u društvenoj, ekonomskoj, političkoj i ostalim oblastima, kao i neophodnim zakonskim garancijama kojima bi se osiguralo da su sve osobe, pojedinačno i zajedno sa drugima, a koje su pod njenom jurisdikcijom, u mogućnosti da uživaju sva prava i slobode u praksi.

2. Svaka država će primeniti sve zakonodavne, administrativne i druge korake koji su nužni da bi se osigurala stvarna garancija prava i sloboda pomenutih u aktuelnoj deklaraciji.

Član 3

Domaći zakon koji je konzistentan sa Poveljom Ujedinjenih nacija i ostalim međunarodnim obavezama države u oblasti ljudskih prava i osnovnih sloboda je zakonski okvir u kojem ljudska prava i osnovne slobode treba sprovesti i uživati ih i u kojem treba sprovesti sve aktivnosti koje su pomenute u aktuelnoj Deklaraciji za unapređivanje, zaštitu i praktično ostvarivanje tih prava i sloboda.

Član 4

Ništa se u aktuelnoj deklaraciji ne može tumačiti kao odstupanje ili kontradikcija ciljevima i principima Povelje Ujedinjenih nacija ili kao restrikcija ili izbegavanje odredaba Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima², Međunarodnih obaveza u poštovanju ljudskih prava i drugih međunarodnih dokumenata i obaveza koje su primenjive u ovoj oblasti.

Član 5

U cilju unapređenja i zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda svako ima pravo, pojedinačno i zajedno sa drugima, na nacionalnom i međunarodnom nivou:

- (a) Da se sastane i okupi na miran način;
- (b) Da oformi, pridruži se i učestvuje u nevladinim organizacijama, udruženjima i grupama;
- (c) Da komunicira sa nevladinim i međuvladinim organizacijama.

Član 6

Svako ima pravo, pojedinačno i zajedno sa drugima:

(a) Da zna, traži, pribavi, primi i poseduje sve informacije o svim ljudskim pravima i osnovnim slobodama, uključujući pristup informacijama kako se ta prava i slobode ostvaruju u domaćem zakonodavnom, sudskom i administrativnim sistemu;

(b) Da, kao što je predviđeno ljudskim pravima i drugim primenjivim međunarodnim dokumentima, slobodno objavljuje, saopštava i širi među drugim ljudima stavove, informacije i znanje o svim ljudskim pravima i osnovnim slobodama;

(c) Da proučava, raspravlja, stiče i brani svoja uverenja o pridržavanju, i zakonski i u praksi, svih ljudskih prava i osnovnih sloboda i da, putem ovih i drugih odgovarajućih sredstava, skrene pažnju javnosti na ta pitanja.

Član 7

Svako ima pravo, pojedinačno i zajedno sa drugima, da razvija i raspravlja o novim idejama i principima ljudskih prava i da zagovara njihovo prihvatanje.

Član 8

1. Svako ima pravo, pojedinačno i zajedno sa drugima, da ima stvaran pristup, koji nije zasnovan na nekoj diskriminatornoj osnovi, učestvovanju u upravljanju svojom zemljom i u vođenju javnih poslova.

2. Ovo uključuje, inter alia, pravo, pojedinačno i zajedno sa drugima, da se podnose predlozi za poboljšanje rada vladinim telima i organima i organizacijama koje se bave kritikovanjem vođenja javnih poslova i da se skrene pažnja na bilo koji aspekt njihovog rada koji može sputavati i sprečavati unapređenje, zaštitu i ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Član 9

1. U sprovođenju ljudskih prava i osnovnih sloboda, uključujući unapređenje i zaštitu ljudskih prava pomenutih u aktuelnoj deklaraciji, svako ima pravo da, pojedinačno i zajedno sa drugima, ima koristi od delotvornog pravnog leka i da bude zaštićen/a od kršenja tih prava.

2. U tom cilju, svako/a čija su prava ili slobode navodno prekršena, bilo lično, bilo kroz zakonski ovlašćeno zastupanje, ima pravo na žalbu i brzo preispitivanje žalbe na javnom saslušanju pred nezavisnom, nepristrasnom i nadležnom sudskom ili nekom drugom vlašću utvrđenom zakonom i pravo da dobije od takve vlasti odluku u skladu sa zakonom koja obezbeđuje kompenzaciju, uključujući propisanu nadoknadu, tamo gde je došlo do kršenja prava i slobode te osobe, kao i sprovođenje konačne odluke i nadoknade, sve pomenu to bez nepotrebnog odlaganja.

3. U tom istom cilju, svako ima pravo, pojedinačno i zajedno sa drugima, medju ostalim:

(a) Da se žali zbog politike i postupaka pojedinačnih službenih lica i vladinih tela s obzirom na kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda peticijom ili drugim odgovarajućim sredstvima nadležnim domaćim sudskim, administrativnim ili zakonodavnim vlastima ili bilo kojoj drugoj nadležnoj vlasti predviđenoj zakonskim sistemom Države, što bi trebalo da ispostavi njihovu odluku bez nepotrebnog odlaganja;

(b) Da prisustvuje javnim raspravama, sudskim postupcima i suđenjima da bi oformili mišljenje o njihovoj saglasnosti sa nacionalnim zakonom i primenjivim međunarodnim obavezama i dužnostima;

(c) Da ponudi i obezbedi stručnu, kvalifikovanu pravnu pomoć ili drugi relevantan savet i pomoć u odbrani ljudskih prava i osnovnih sloboda.

4. U istom cilju, i u saglasnosti sa primenjivim međunarodnim dokumentima i procedurama, svako ima pravo, pojedinačno i zajedno sa drugima, na neometan pristup i komunikaciju sa međunarodnim telima sa opštom ili posebnom nadležnošću u svrhu dostavljanja i razmatranja zvaničnih poruka po pitanjima ljudskih prava i osnovnih sloboda.

5. Država mora sprovesti brzu i nepristrasnu istragu ili mora obezbediti da do istrage dođe kad god postoji razumna osnova za smatranje da je bilo kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda na bilo kom delu teritorije pod njenom jurisdikcijom.

Član 10

Niko ne sme da učestvuje, činom ili izostankom čina, tamo gde je neophodan, u kršenju ljudskih prava i osnovnih sloboda i niko ne sme da bude podvrgnut kazni ili neprijateljskom postupku bilo koje vrste zbog odbijanja dase to učini.

Član 11

Svako ima pravo, pojedinačno i zajedno sa drugima, da se na zakonit način bavi svojim zanimanjem ili profesijom. Svako/a čije zanimanje kao posledicu ima mogućnost da se utiče na ljudsko dostojanstvo, ljudska prava i osnovne slobode drugih treba da poštuje ta prava i slobode i pridržava se

relevantnih nacionalnih i međunarodnih standarda stručnog i profesionalnog ponažanja ili etike.

Član 12

1. Svako ima pravo, pojedinačno i zajedno sa drugima, da učestvuje u miroljubivim aktivnostima protiv kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda.

2. Država mora preduzeti sve neophodne mere da, preko nadležnih vlasti, osigura zaštitu svih, pojedinačno i zajedno sa drugima, od bilo kog nasilja, pretnji, odmazde, de facto ili de jure neprijateljske diskriminacije, pritiska ili bilo koje druge proizvoljne radnje koja je posledica njegovog ili njenog legitimnog ostvarivanja prava pomenutih u aktuелnoj deklaraciji.

3. U tom smislu, svakome/oj pripada pravo, pojedinačno i zajedno sa drugima, da bude uspešno zaštićen/a u okviru nacionalnog zakona za reagovanje i protivljenje miroljubivim sredstvima aktivnostima i postupcima, uključujući tu i one nastale propustom, a koje se mogu pripisati državama, koje dovode do kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao i činovima nasilja koje sprovode grupe ili pojedinci/ke i koji utiču na uživanje ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Član 13

Svako ima pravo, pojedinačno i zajedno sa drugima, da zastupa, pribavlja i koristi resurse izričito za svrhu unapređenja i zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda miroljubivim sredstvima, u saglasnosti sa članom 3 aktuелne deklaracije.

Član 14

1. Država ima odgovornost da preduzme zakonodavne, pravosudne, administrativne i druge primerene mere za una-

pređenje razumevanja građanskih, političkih, ekonomskih, društvenih i kulturnih prava kod svih osoba pod njenom jurisdikcijom.

2. Takve mere uključuju, medju ostalim:

(a) Objavljivanje i široku dostupnost nacionalnih zakona i propisa i primenjivih osnovnih međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima;

(b) Potpuno i ravnopravno pristup međunarodnim dokumentima u oblasti ljudskih prava, uključujući periodične izveštaje države telima osnovanim putem međunarodnih sporazuma o ljudskim pravima kojih je ona potpisnica, kao i sažete zapisnike rasprava i zvaničnih izveštaja tih tela.

3. Država mora da obezbedi i podrži, gde je to primereno, stvaranje i razvoj daljih nacionalnih ustanova za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda na celokupnoj teritoriji pod svojom jurisdikcijom, bez obzira na to da li su u pitanju ombudsmani, komisije za ljudska prava ili neki drugi oblik nacionalne ustanove.

Član 15

Država ima odgovornost da unapredi i olakša nastavu o ljudskim pravima i osnovnim slobodama na svim nivoima obrazovanja i da obezbedi da odgovorni/e za obučavanje advokata i advokatkinja, službenih lica zaduženih za sprovođenje zakona, osoblja u oružanim snagama i osoba na javnim funkcijama uključe odgovarajuće elemente nastave o ljudskim pravima u okviru programa za obučavanje.

Član 16

Pojedinci/ke, nevladine organizacije i relevantne ustanove imaju važnu ulogu u osveščivanju javnosti po pitanjima ve-

zanim za sva ljudska prava i osnovne slobode kroz aktivnosti kao što su obrazovanje, obučavanje i istraživanje u ovim oblastima da bi se dalje povećalo, medju ostalim, razumevanje, tolerancija, mir, i prijateljski odnosi između nacija i između svih rasnih i religijskih grupa, imajući u vidu različite pozadine društava i zajednica u kojima oni/e obavljaju svoje aktivnosti.

Član 17

U ostvarivanju prava i sloboda pomenutih u aktuelnoj Deklaraciji svako će, delujući pojedinačno ili zajedno sa drugima, biti podvrgnut/a samo onim ograničenjima koja su u skladu sa primenjivim međunarodnim obavezama i koja su određena zakonom isključivo u svrhu obezbeđivanja propisanog priznavanja i poštovanja prava i sloboda drugih i postizanja pravičnih zahteva moralnosti, javnog reda i opšteg dobra u demokratskom društvu.

Član 18

1. Svako ima obaveze prema i unutar zajednice, samo u kojoj je moguć slobodan i potpun razvoj njegove ili njene ličnosti.

2. Pojedinci/ke, grupe, ustanove i nevladine organizacije imaju važnu ulogu i odgovornost u čuvanju demokratije, unapređenju ljudskih prava i osnovnih sloboda i doprinosu unapređenju i napredovanju demokratskih društava, ustanova, i procesa.

3. Pojedinci/ke, grupe, ustanove i nevladine organizacije imaju važnu ulogu i odgovornost u doprinosu, kako je primeneno, unapređenju prava svakog/e na društveni i međunarodni poredak u kojem prava i slobode izložene u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima i ostalim dokumentima o ljudskim pravima mogu biti potpuno ostvarena.

Član 19

Ništa u aktuelnoj deklaraciji ne sme biti tumačeno na način koji podrazumeva pravo bilo kog pojedinca/ke, grupe, ili društvenog ili državnog organa bilo koje države da se bavi bilo kom aktivnošću ili sprovede bilo koji čin usmeren na razaranje prava i sloboda pomenutih u aktuelnoj Deklaraciji.

Član 20

Ništa u aktuelnoj deklaraciji ne sme biti tumačeno na način koji dozvoljava državama da podržavaju i unapređuju aktivnosti pojedinaca/ki, grupa pojedinaca/ki, ustanova ili nevladinih organizacija suprotnih odredbama Povelje Ujedinjenih nacija.

KHEDUTNE NACIJE

Generalno thagarutni

Distr.

GENERAL

A/RES/53/144

8. marti 1999.

Pindu thaj trito bešipe

Rndo 110 (b) diveske butipaske

REZOLUCIJA SAVI NA LELJA GENERALNI THAGARUTNI

[prekalo raporti Trita komisijaki (A/53/625/Add.2)]

53/144. Deklaracija kotar hakaja thaj djevaptuniba ulavde dženengi, grupa, thaj amalipaske organia ano anglunipe thaj arakhibe univerzalno leljine manušikane hakaja thaj fundone tromalipa

Generalni thagarutni,

Verifikuiba semnibe leibe reso thaj principia Deklaracia Khedutne nacijengi vaš anglunipe thaj arakhibe sa manušikane hakaja thaj fundone tromalipa vaš sa džene ano sa phuvja ani lumia,

Leibe semnibe rezolucia Komisijaki vaš manušikane hakaja 1998/7 kotar 3. aprili 1998., ani savi Komisija lelja teksti rezolucijaki kotar hakaja thaj djevaptuniba ulavde dženengi, grupe thaj amalipaske organia ano anglunipe thaj arakhibe univerzalno leljine manušikane hakaja thaj fundone tromalipa,

Atoska leiba ano semibe rezolucija Ekonomikano thaj socialno konsili 1998/7 kotar 30. juli 1998. ano savo Konsili dendja rekomandacija Generalna thagarutnake leibe teksti deklaracijako,

Džaniba olako semnibe savo leibe teksti rezolucijako isila ano konteksti vaš pindu beršipaski Univerzalna deklaracijake kotar manušikane hakaja,

1. Ljela Deklaracija kotar hakaja thaj djevapiba ulavde džengeni, grupe, thaj amalipaske organia ano anglunipe thaj arakhibe univerzalno leljine manušikane hakaja thaj fundone tromalipa, aneksirime akanutna rezolucija,
2. Akhari thagarutne, organia thaj organizacije ano sistemi Khedutne nacijengi thaj maškarthagarutne thaj bithagarutne organizacije te den zori ano bufljaripe Deklaracia thaj olako pačavibe thaj haljovibe ini rodipe kotar Generalno sekretari te ljel teksti Deklaracijako ano avutno ikaljibe Manušikane hakaja: Momentalno aktivno maškarthemutne juridikane aktia/dokumentia.

*85. Plenarni thagarutni
9. decembri 1998.*

ANEKSI

Deklaracija kotar hakaja thaj djevapiba ulavde dženengi, grupe thaj amalipaske organia ano anglunipe thaj arakhibe univerzalno leljine manuškane hakaja thaj fundone tromalipa

Generalni thagarutni,

Verefikuiba semniba legaripe reso thaj principia Deklaracija Khedutne nacijengi vaš anglunipe thaj arakhibe sa manuškane hakaja thaj fundone tromalipa vaš sa džene ano sa phuvja ani lumija,

Verefikuiba atoska semnibe Univerzalna deklaracijaki kotar manuškane hakaja thaj maškardhemutne obligacije ano pačavibe manuškane hakaja sar fundone elementia maškardhemutne napia ano anglunipe univerzalno pačavibe thaj leibe manuškane hakaja thaj fundone tromalipa thaj semnibe avera dokumentia kotar manuškane hakaja save leljepe ano rami sistemetsko Khedutne nacijengo, sar ini okola ano regionalno niveli,

Mothaviba kaj sa džanutne maškardhemutna khupatnake musaj te ljen, khupatna thaj ulavdo, piri obligacija anglunipaski thaj barjaripe manuškane hakaja thaj fundone tromalipa vaš savore, bizo varesavo aver-averipe, ano rami ini aver-averipa fundone ani rasa, mortako kolori, murš jase djuvlji, čhib, religija, politikano jase varesavo dikhibe, nacionalno jase amalipaski kika, mangin, bijandipe jase diso aver, thaj verefikuiba ulavdo semnibe leibe maškardhemutno maškaripe ano pheribe akaja obligacija, ano rami e Deklaracija,

Pedo dikhibe semni rola maškardhemutna maškaripe thaj deviba barvali buti ulavde dženengi, grupa thaj amalipa ani čačuni eliminacija sa phagipa manuškane hakaja thaj fundone tromalipa nacijengi thaj ulavde dženengi, ano rami, ani

relacija e bare, dikhime thaj sistematsko phagipe sar okola save ikljislile kotar aparthejd, sa forme rasna diskriminacija, kolonijalizmi, averutne dominacije jase okupacije, agresije thaj daraviba nacionalna jekhipaske, jase teritorijalno integriteti thaj fuljibe te lenpe hakaja nacijengi vaš korkoroalosalibe thaj hakaj sakoja nacijake te legari pherdo korkoripe pedo piro barvalipe thaj naturalne resursienca,

Leibe relacija pedo maškarmutno tehnipe thaj arakhibe ini udžulavipe manuškane hakaja thaj fundone tromalipa, thaj pedo dikhiba te ovel amen kaj bizo maškarmutno tehnipe thaj arakhibe na mekela olengo bipačavibe,

Panpale mothaviba kaj sa manuškane hakaja thaj fundone tromalipa univerzalne, biulavde, maškar peste phandle ini kaj musaj te oven anglunipe thaj leline pedo juridikani forma, bianglokrisipe ano legaripe sakoneske kotar hakaj thaj tromalipe,

Mothaviba kaj angluno djevapibe thaj obligacija vaš anglunipe thaj arakhibe manuškane hakaja thaj fundone tromalipa pherela upri raštri,

Leibe hakaj thaj djevapibe ulavde dženengi, grupa thaj amalipe ano anglunipe pačavibe thaj bufljaripe džanibe kotar manuškane hakaja thaj fundone tromalipa ano nacionalno thaj maškarmutno niveli,

Anela:

Dženo 1

Sakova isilje hakaj te ulavdo thaj khupatna e averenca, dela anglunipe thaj dela dumo vaš arakhibe thaj realizacija manuškane hakaja thaj fundone tromalipa ano nacionalno thaj maškarmutno niveli.

Dženo 2

1. Sakoja raštri isila majbaro djevapbie thaj obligacija ano arakhibe thaj legaripe sa manuškane hakaja thaj fundone tromalipa, inter alia, leiba okola badžakia save musaj te kerenpe sa manginutne forme ani amalipaski, ekonomikani, politikani thaj avera umalia, sar ini manginutne kanunenske garancie savea ka denpe siguripe kaj sa džene, ulavdo jase khupatno e averenca, a save siton pedi olakri jurisdikcija, ano šajipe te isiljen sa hakaja thaj tromalipa ani praksa.

2. Sakoja raštri ka ljel sa kanuneske, administrativne thaj avera badžakia save musaj te lenpe vaš siguripe čačuni garancija hakaja thaj tromalipa mothavde ani aktuelna deklaracija.

Dženo 3

Kherutno kanuni savo sito konzistentno e Deklaracija Khedutne nacijengi thaj avera maškarthemutne obligacijenca raštre ano umali manuškane hakaja thaj fundone tromalipa sito kanunesko rami ano savo manuškane hakaja thaj fundone tromalipa manglape te legarenpe thaj ano save musaj te lenpe sa aktvinostia save mothavdjepe ani aktuelna Deklaracija vaš anglunipe, arakhibe thaj praktikano realizacija vaš odola hakaja thaj tromalipa.

Dženo 4

Khonik ani aktuelana deklaracija našti te dikhelpe sar cidipe jase kontradikcija resonca thaj principia Deklaracija Khedutne nacijaki jase sar restrikcija jase bileibe punktia Univerzalna deklaracijake kotar manuškane hakaja, Maškarthemutne obligacije ano pačavibe manuškane hakaja thaj avera maškarthemutne dokumentia thaj obligacije save lenape ani akaja umal.

Dženo 5

Ano reso anglunipe thaj arakhibe manuškane hakaja thaj fundone tromalipa sakova isilje hakaj, te ulavdo thaj khupatna e averenca, pedo nacionalno thaj maškarmutno niveli:

(a) Te isiljen bešipe ini khedenape ano tehnipa;

(b) Te formirini, te djaj jase ljela kotor ano bithagarutne organizacije, amalipa thaj grupe;

(c) Te komunicirini e bithagarutne thaj maškarmutne organizacijenca.

Dženo 6

Sakova isilje hakaj, ulavdo thaj khupatna e averenca:

(a) Te džanel, rodela, arakhi, ljela thaj isilje sa informacije kotar sa manuškane hakaja thaj fundone tromalipa, ano rami leibe informacije sar odola hakaja thaj tromalipa realizuinenape ano kherutno kanuni, krisipasko thaj administrativno sistemi;

(b) Te, sar sito dikhljino manuškane hakajenca thaj avera lelinim maškarmutne dokumentenca, tromalo ikljipe, mothavipe thaj bufljaripe maškar avera manušenje gndipa, informacije thaj džanibe kotar sa manuškane hakaja thaj fundone tromalipa;

(c) Te sikavi, legari diskusia, ljela thaj arakhi plo dikhibe kotar realizacija, thaj kanuneski thaj ani praksa, sa manuškane hakaja thaj fundone tromalipa ini te, prekalo akala thaj avera djevaptune vastuša, irani manuša ani publika pedo odola pučiba.

Dženo 7

Sakova isilje hakaj, ulavdo thaj khupatna e averenca, te barjari thaj legari diskusia kotar neve ideje thaj principia manuškane hakaja thaj te on lena len.

Dženo 8

1. Sakova isilje hako, ulavdo thaj khupatna e averenca, te isilje mukljibe, savo nane pedo fundo pedi disavi diskriminatorsko fundo, ljela kotor ani direkcija pere phuvja thaj ano legaripe publikane buća.

2. Pede akava perela, inter alia, hakaj, pedo ulavdo thaj khupatna e averenca, te dela bahamia vaš lačaribe buti thagrutne trupenca thaj e organenca thaj organizacije save kere na buti kritikuiba legaripe publikane buća thaj te iranipe paćiv pedo varesavo aspekti olenge bućake savo šaj te rumini thaj te činavi anglunipe, arakhibe thaj realizacija manuškane hakaja thaj fundone tromalipa.

Dženo 9

1. Ano legaripe manuškane hakaja thaj fundone tromalipa, ano rami ini anglunipe thaj arakhibe manuškane hakaja leparde ani aktuelna deklaracija, sakova dženo isilje hakaj te, ulavdo thaj khupatna e averenca, isilje istemkeribe kotar juridikane draba thaj te ovel arakhvdo/i kotar phagipe odola hakaja.

2. Ano odova reso, sakova dženo kaske hakaja jase tromalipa šaj ine phagle, varesea, jase odova maškar kanunesko djevaptuno arakhibe, isile hakaj pedo eroibe thaj sigate dikhljaribe eroibe ano publikano ašunibe anglo biphaglo, bija-verutno thaj djevaptuno krisipasko jase aver thagaripe verefikui mo kanunea thaj hako te ljel kotar savki thagarutni pratsav ano rami e kanunea savi arakhi kompezacija, ano rami ini hramimo leibe love, oduri kaj sine phagipe hakaj thaj tromalipe odole dženoske, sar ini legaripe agorutno pratsav thaj leibe love, sa mothavdo olako bimanginutno cidipe.

3. Ano odova reso, sakova isilje hakaj, ulavdo thaj khupatna e averenca, maškar aver:

(a) Te del eroibe sebepi politika thaj procesia ulavde ser-
viseske džene thaj thagarutnake trupia pedo dikhiba ano
phagipe manuškane hakaja thaj fundone tromalipa e peti-
cija jase avera djevaptune vastušenca djevaptune kherutne
krisenca, adminitrativne jase kanuneske thagarutnenca jase
varesavo aver djevaptuna thagarutnake dikhljini kanuneske
sistemea Raštraki, so manglape te del olengo pratsav bizo
manginutno cidipe;

(b) Te ljel kotor ano publikane diskusie, krisipaske proce-
sia thaj krisipe te mi formirinen gndipe kotar olengo jekhipe
e nacionalna kanunea thaj lelinim maškarmutne obligaci-
jenca thaj buća;

(c) Te del thaj arakhi ekspertikano, kvalifikuimo juridikako
ažutipe jase aver relevantno gndipe thaj ažutipe ano arakhibe
manuškane hakaja thaj fundone tromalipa.

4. Ano odova reso, ini ano jekhipe e leline maškarmut-
ne dokumentenca thaj procedure, sakova isilje hakaj, ulavdo
thaj khupatna e averenca, ano mukljino leibe thaj komunika-
cija e maškarmutne trupenca e sasutna jase ulavda dje-
vapiba ano reso devibe thaj dikhljariba ofecijalne note pedo
pućiba manuškane hakaja thaj fundone tromalipa.

5. Raštri musaj te legari sigato thaj bijekhutno rodipe jase
musaj te arakhi te djiko rodipe avela kana isi čačuno fundo vaš
dikhljaribe kaj ine phagipe manuškane hakaja thaj fundone
tromalipa ano varesavo kotor teritorijako pedi olaki jurisdikcija.

Dženo 10

Khonik našti te lel kotor, buća jase bizo buti, oduri kaj sito
manginutno, ano phagipa manuškane hakaja thaj fundono
tromalipe thaj khonik našti te ovel teli davija jase varesavo bi-
amalipasko procesi sebepi fuljibe te odova kerelape.

Dženo 11

Sakova isilje hakaj, ulavdo thaj khupatna e averenca, te pedo kanuneski forma kerela piri buti, jase profesija. Sakova kaski buti sar škodra isila šajipe te oval influenza pedo manušikano barjaripe, manušikane hakaja thaj fundone tromalipa averenge musaj te paćavi odola hakaja thaj tromalipa thaj te dikhljari relevantne nacionalne thaj maškarthemutne standardia ekspertikano thaj profesionalno keribe jase etika.

Dženo 12

1. Sakova isilje hakaj, ulavdo thaj khpatna e averenca, te lel kotor ano tehniplaske aktivnostia opipe phagipe manušikane hakaja thaj fundone tromalipa.

2. Raštri musaj te lel sa manginutne napia te, prekalo djevaptune thagaripa, dela siguripe vaš arakhibe savoren, ulavdo thaj khupatna e averenca, kotar varesasvo maribe, daravibe, de facto jase de jure biamalipaski diskriminacija, presia jase vare-savi produkciska buća savi siton kosekvenca olesko jase olako legitimno realizuibe hakaj mothavdi ani aktuelna deklaracija.

3. Pedo odova, sakoneske perela hakaj, ulavdo thaj khupatna e averenca, te ovel suksesuno arakhavdo ano rami nacionalno kanuni vaš reagupe thaj opipe tehniplaske vastuša aktivnostenge thaj buća, ano rami odote ini okola save ale e mukljibe, a save šaj te hraminenpe raštrenge, save avena dži ko phagipe manušikane hakaja thaj fundone tromalipa, sar ini e mariba save legarena grupe jase ulavde džene thaj save isiljen influenza pedo istemalkeribe manušikane hakaja thaj fundone tromalipa.

Dženo 13

Sakova isilje hakaj, ulavdo thaj khupatna e averenca, te arakhi, khedela thaj istemalkeri resursia numa vaš anglunipe

thaj arakhibe manuškane hakaja thaj fundone tromalipa teh-nipaske vastušenca, ano jekhipa e dženo 3 aktuelna deklaracijaki.

Dženo 14

1. Raštri isila djevapibe te lel kanuneske, juridikane, administrativne thaj ini avera napia vaš anglunipe haljovibe dizutne, politikane, ekonomikane amalipaske thaj kulturake hakaja ko sa džene pedi olaki jurisdikcija.

2. Savke napia ano rami tane:

(a) Keribe thaj bufljardo mukljibe nacionalno kanuni thaj leibe fundone maškarmutne dokumentia kotar manuškane hakaja;

(b) Sasutno thaj jekhutno pašljoibe maškarmutne dokumentenge ani umal manuškane hakaja, ano rami ini periodikane raportia raštrako e trupenge formirime prekalo maškarmutne haljoviba kotar manuškane hakaja savi hramosardja, sar ini šukar hramosarde ljila diskusiake thaj oficijalne raportia odole trupengi.

3. Raštri musaj te arakhi thaj dela dumo, kaj musaj, realizacija thaj barjaripe ini dur nacionalne institucije vaš anglunipe thaj arakhibe manuškane hakaja thaj fundone tromalipa ani sasutni teritorija pedi piri jurisdikcija, bidikhiba pedo odova jase mi ano pučibe ombudsmani, komisija vaš manuškane hakaja jase disavo aver forme nacionalna institucijake.

Dženo 15

Raštri isila djevapibe te barjari thaj dela sikavibe kotar manuškane hakaja thaj fundone tromalipa pedo sa nivelia sikavibaske thaj te arakhi te djevaptune vaš sikavibe advokatia, oficijalne džene vaš legaripe kanuni, džene ano bandukane

zoralipa thaj džene ano publikane funkcije lena djevaptune elementia sikavibaske kotar manuškane hakaja ano rami vaš sikavibe.

Dženo 16

Ulavde džene, bithagarutne organizacije thaj relevantne institucije isiljen semni rola ano sikavibe publika pedo pučiba phandle vaš sa manuškane hakaja thaj fundone tromalipa maškar aktivnostia sar sito sikavibe, edukuibe thaj rodipe ano akala umalia te mi ini dur barjola, maškar avera, haljovibe, tolerancija, tehnipe, thaj amalipaske relacije maškar nacije thaj maškar sa manuša thaj religijske grupe, pedo dikhiba avera palal amalipaske thaj khupatni ano save kerena pere aktivnostia.

Dženo 17

Ani realizacija hakaja thaj tromalipa vakerdine ani aktuelna Deklaracija sakova ka, keriba ulavdo jase khupatna e averenca, ka ovel pedo okola bitromalipa save siton ano rami e istemalkeriba maškarthemutne obligacijenca thaj save siton hramime kanunea numa vaš arakhibe hramosardo lelino thaj pačavibe hakaja thaj tromalipa avera thaj leibe juridikane rodipa morali, publikano rndo thaj sasutno šukaripe ano demokratikano amalipe.

Dženo 18

1. Sakova isilje obligacija prekal ini andral khupatni, numa ano savi sito tromali thaj sasutno barjaripe oleske jase olake personeske.

2. Ulavde, grupe, institucije thaj bithagarutne organizacije isiljen semni rola thaj djevapibe ano arakhibe demokratija, anglunipe manuškane hakaja thaj fundone tromalipa thaj

anavena anglunipe thaj barjaripe demokratikano amalipe, institucije thaj procesia.

3. Ulavde, grupe, institucije thaj bithagarutne organizacije isiljen semni rola thaj djevapibe ano anavibe, sar sito mothavdo, anglunipe hakaja sakoneske pedo amalipasko thaj maškarthemutno niveli ano savo hakaja thaj tromalipa ikalde ani Univerzalni deklaracija kotar manušikane hakaja thaj avera dokumentia kotar manušikane hakaja šaj te oven realizui-me ano sasutnipe.

Dženo 19

Khonik ani aktuelna deklaracija našti te ovel dikhini pedi forma savi dikhljarela hakaj varesave ulavde dženoske, grupake jase amalipasko jase raštrako organi varesava raštrake te kerel varesavi aktivnost jase legari varesavi buti vaš phagipe hakaja thaj tromalipa mothavde ani aktuelni Deklaracija.

Dženo 20

Khonik ani aktuelni deklaracija našti te ovel dikhimo pedi forma savi mukhela raštri te den dumo thaj barjaren aktivnostia ulavde dženengi, grupa ulavde dženengi, institucije jase bithagarutne organizacije aver-aver aktia Deklaracia Khedutne nacijengi.

KOMBET E BASHKUARA

Asambleja e pergjithshme

Distr.

GENERAL

A/RES/53/144

8 mars 1999.

Takimi i pesedhjete e trete

Pika 110 (b) e rendit te dites

REZOLUTA E MIRATUAR NGA ASAMBLEJA E PERGJITHSHME

[sipas raportit te Komisionit te trete (A/53/625/Add.2)]

Deklarata per te drejten dhe pergjegjesine e individeve, grupeve dhe organizmave te shoqerise per promovimin dhe mbrojtjen e te drejtave dhe lirive themelore te njeriut te njohura boterisht Rezoluta e Asambleses se Pergjithshme 53/144

Asambleja e Pergjithshme,

Duke e ripohuar rendesine e respektimit te qellimeve dhe parimeve te Kartes se Kombeve te Bashkuara per promovimin dhe mbrojtjen e te gjitha te drejtave dhe lirive themelore te njeriut per te gjithë personat në të gjitha vendet e botës,

Duke e marrë në shënim rezolutën 1998/7 të Komisionit për të Drejtat e Njeriut të datës 3 prill 1998, shih Të dhënat zyrtare të Këshillit Ekonomik dhe Social, 1998, Shtesa Nr. 3 (E/1998/23), Kapitulli. II, pjesa. A. në të cilën Komisioni e aprovoi tekstin e projekt-deklaratës për të drejtën dhe pergjegjesinë e individëve, grupeve dhe organizmave të shoqerise për promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut të njohura boterisht,

Duke e marrë gjithashtu në shënim rezolutën e Këshillit Ekonomik dhe Social 1998/33 të 30 korrikut 1998, në të cilën Këshilli ia rekomandoi për miratim projekt-deklaratën Asamblesë së Përgjithshme,

E vetëdijshme për rëndësinë e miratimit të projekt-rezolutës në kontekstin e pesëmbëdhjetë vjetorit të Deklaratës Universale për të Drejtat e Njeriut, Rezoluta 217 A (III).

1. Miraton Deklaratën për të drejtën dhe përgjegjësinë e individëve, grupeve dhe organizmave të shoqërisë për promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut të njohura botërisht, që i bashkëngjitet si shtojcë kësaj Rezolutive;
2. Fton qeveritë, agjencitë dhe organizatat e sistemit të Kombeve të Bashkuara dhe organizatat ndërqeveritare dhe joqeveritare që t'i intensifikojnë përpjekjet e tyre për ta përhapur Deklaratën dhe të promovojnë respektim dhe mirëkuptim universal të saj, si dhe kërkon nga Sekretari i Përgjithshëm të përfshijë tekstin e Deklaratës në botimi e radhës të Drejtat e Njeriut: Përmbledhje e Instrumenteve Ndërkombëtare.

*Takimi i 85-të plenar
9 dhjetor 1998*

SHTOJCË

Deklarata për të drejtën dhe përgjegjësinë e individëve, grupeve dhe organizmave të shoqërisë për promovimin dhe mbrojtjes e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut të njohura botërisht

Asambleja e Përgjithshme,

Duke e ripohuar rëndësinë e respektimit të qëllimeve dhe parimeve të Kartës së Kombeve të Bashkuara për promovimin dhe mbrojtjen e të gjitha të drejtave dhe lirive themelore të njeriut për të gjithë personat në të gjitha vendet e botës,

Duke e ripohuar gjithashtu rëndësinë e Deklaratës Universale për të Drejtat e Njeriut ² dhe Rezolutën për paktet ndërkombëtare për të drejtat e njeriut 2200 A (XXI), shtojca., si elemente bazike për përpjekjet ndërkombëtare për promovimin e respektimit universal të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut, si dhe rëndësinë e instrumenteve të tjera të miratuara brenda sistemit të Kombeve të Bashkuara dhe atyre në nivel rajonal,

Duke theksuar që të gjithë anëtarët e bashkësisë ndërkombëtare do të përmbushin, së bashku dhe veçmas, obligimin e tyre solemn të promovimit dhe nxitjes së respektimit të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut për të gjithë pa asnjë dallim të bazuar në racë, ngjyrë, gjini, gjuhë, religjion, bindje politike apo tjetër, origjinë kombëtare apo sociale, pronë, status të lindjes apo tjetër, dhe duke e ripohuar rëndësinë e veçantë të arritjes së bashkëpunimit ndërkombëtar për përmbushjen e këtij obligimi sipas Kartës,

Duke e njohur rolin e rëndësishëm të bashkëpunimit ndërkombëtar, si dhe punën e paçmueshme të individëve, grupeve dhe asociacioneve, për eliminimin efektiv të të gjitha shkeljeve të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut të njerëzve dhe individëve, përfshi këtu edhe ato lidhur me shkeljet

e mëdha, flagrante ose sistematike, siç janë ato që rezultojnë nga aparteidet, të gjitha format e diskriminimit racial, kolonializmi, sundimi ose okupimi i jashtëm, agresioni apo kërcënimet në sovranitetin kombëtar, unitetin kombëtar ose integritetin territorial dhe nga refuzimi për të njohur të drejtën e njerëzve për vetëvendosje dhe të drejtën e çdo populli për të ushtruar sovranitetin e plotë mbi pasurinë dhe burimet natyrore të tij,

Duke e njohur raportin ndërmjet sigurisë dhe paqes ndërkombëtare dhe gëzimit të drejtave dhe lirive themelore të njeriut dhe me dijen që mungesa e paqes dhe sigurisë ndërkombëtare nuk është arsye për mospërputhshmëri,

Duke e ripërsëritur që të gjitha të drejtat e njeriut dhe liritë themelore janë universale, të pandashme, ndërvarura dhe ndërlidhura dhe që duhet të promovohen dhe zbatohen në mënyrë të drejtë dhe të barabartë, pa paragjykime rreth zbatimit të secilës nga ato të drejta dhe liri,

Duke e theksuar që përgjegjësia dhe detyra kryesore për promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut bie mbi shtetin,

Duke e njohur të drejtën dhe përgjegjësinë e individëve, grupeve dhe asociacioneve për të promovuar dhe ushqyer dije për të drejtat e njeriut dhe liritë themelore në nivelin kombëtar dhe ndërkombëtar,

Deklaron:

Neni 1

Çdokush ka të drejtë që, individualisht dhe në bashkësi me të tjerët, të promovojë dhe të angazhohet për mbrojtjen dhe realizimin e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar.

Neni 2

1. Çdo shtet ka përgjegjësinë dhe detyrën kryesore t'i mbrojtë, promovojë dhe zbatojë të gjitha të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, mes tjerash, duke miratuar hapa të tillë të nevojshëm për t'i krijuar të gjitha kushtet e domosdoshme në fushën sociale, ekonomike, politike dhe të tjera, si dhe garancitë ligjore që nevojiten për të siguruar që të gjithë personat nën juridiksionin e tij, individualisht dhe në bashkësi me të tjerët, të jenë në gjendje t'i gëzojnë të gjitha ato të drejta dhe liri në praktikë.

2. Çdo shtet miraton hapa të tilla legjislative, administrative dhe të tjera që janë të nevojshëm për të siguruar që të drejtat dhe liritë e përmendura në këtë Deklaratë të jenë të garantuara në mënyrë efektive.

Neni 3

Ligji vendor në përputhje me Kartën e Kombeve të Bashkuara dhe obligimet tjera ndërkombëtare të shtetit në fushën e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut është kornizë juridike brenda së cilës duhet të zbatohen dhe të gëzohen të drejtat e njeriut dhe liritë themelore, si dhe brenda cilës duhet të udhëhiqen të gjitha aktivitetet për promovim, mbrojtje dhe realizim efektiv të atyre të drejtave dhe lirive të referuara në këtë Deklaratë.

Neni 4

Asgjë që përmban kjo Deklaratë nuk mund të kuptohet si dëmtuese apo kundërthënëse me qëllimet dhe parimet e Kartës së Kombeve të Bashkuara, ose si kufizuese apo deroguese nga dispozitat e Deklaratës Universale për të Drejtat e Njeriut,² Paktet ndërkombëtare për të drejtat e njeriut³ dhe instrumentet dhe zotimet tjera ndërkombëtare të zbatueshme në këtë fushë.

Neni 5

Me qëllim të promovimit dhe mbrojtjes të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut, çdokush ka të drejtë, individualisht dhe në bashkësi me të tjerët, në nivel kombëtar dhe ndër-kombëtar të:

- (a) mblidhet ose tubohet në mënyrë paqësore;
- (b) formojë, bashkohet dhe marrë pjesë në organizata joqeveritare, asociacione apo grupe;
- (c) komunikojë me organizata joqeveritare ose ndërqeveritare

Neni 6

Çdokush ka të drejtë që, individualisht ose në bashkësi me të tjerët, të:

- (a) dijë, kërkojë, marrë, pranojë dhe mbajë informacione për të gjitha të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, duke përfshirë mundësinë e qasjes në informacione përkitazi me atë se si u jepet efekt këtyre të drejtave dhe lirive themelore të njeriut në sistemet vendore legjislative, gjyqësore ose administrative;
- (b) ashtu siç përcaktohet në instrumentet e të drejtave të njeriut dhe në instrumentet tjera ndërkombëtare të zbatueshme, publikojë lirshëm, jep ose përhap në këndvështrimet tjera, informacione dhe dijeni për të gjitha të drejtat dhe liritë themelore të njeriut;
- (c) studiojnë, diskutojnë, formojnë dhe mbajnë opinione për respektimin, si në ligj ashtu dhe në praktikë, të të gjitha të drejtave dhe lirive themelore të njeriut dhe, përmes këtyre dhe mjeteve tjera të përshtatshme, drejtojnë vëmendjen e publikut në ato çështje.

Neni 7

Çdokush ka të drejtë që, individualisht dhe në bashkësi me të tjerët, të zhvillojë dhe diskutojë ide të reja dhe parime për të drejtat e njeriut dhe të avokojë për pranimin e tyre.

Neni 8

1. Çdokush ka të drejtë që, individualisht dhe në bashkësi me të tjerët, të ketë qasje efektive, në bazë jodiskriminuese, në pjesëmarrje në qeverinë e vendit të tij/saj dhe në kryerjen e punëve publike.

2. Kjo përfshin, mes tjerash, të drejtën që, individualisht dhe në bashkësi me të tjerët, të ju parashtrojë organeve dhe agjencive të qeverisë dhe organizatave që merren me punët publike kritika dhe propozime për përmirësimin e funksionimit të tyre dhe të tërheqë vëmendje ndaj çdo aspekti të punës së tyre që mund të vështirësojë ose pengojë promovimin, mbrojtjen dhe realizimin e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut.

Neni 9

1. Në ushtrimin e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut, duke përfshirë këtu promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave dhe lirive themelore të përmendura në këtë Deklaratë, çdokush ka të drejtë, individualisht apo në bashkësi me të tjerët, të përfitojë nga një mjet efektiv ligjor dhe të jetë i mbrojtur në rast të shkeljes së atyre të drejtave.

2. Në shërbim të këtij qëllimi, çdokush që pohon se i janë shkelur të drejtat dhe liritë themelore ka të drejtë, qoftë personalisht apo përmes përfaqësuesit të autorizuar ligjor, të ankohet dhe që kjo ankesë të shqyrtohet me kohë në seancë dëgjimore para një autoriteti të pavarur, të paanshëm dhe kompetent gjyqësor apo tjetër të përcaktuar me ligj dhe të

marrë nga ky autoritet një vendim, në përputhje me ligjin, që siguron mjetin ankimor, duke e përfshirë edhe kompensimin e mundshëm aty ku ka pasur shkelje të të drejtave apo lirive të atij personi, si dhe zbatimin e vendimit të mundshëm, të gjitha pa vonesa të panevojshme.

3. Për të njëjtin qëllim, çdokush ka të drejtë që, individualisht apo në bashkësi me të tjerët, mes tjerash, të:

(a) ankohet për politikat dhe veprimet e zyrtarëve individualë dhe organeve të tjera të qeverisë sa i përket shkeljeve të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut, përmes peticioneve apo mjeteve tjera të përshtatshme, tek autoritetet kompetente vendore gjyqësore, administrative ose legjislativë ose çfarëdo autoriteti tjetër kompetent të siguruar nga sistemi ligjor i shtetit, i cili do të vendoste për ankesën pa vonesa;

(b) marrë pjesë në dëgjimet publike, procedura dhe gjykimet për të krijuar një opinion për përputhshmërinë e tyre me ligjin vendor dhe obligimet dhe zotimet e zbatueshme ndërkombëtare;

(c) ofrojë dhe sigurojë ndihmë profesionale ligjore të kualifikuar dhe ndihmë në mbrojtjen e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut.

4. Për të njëjtin qëllim dhe në përputhje me procedurat dhe instrumentet e zbatueshme ndërkombëtare, çdokush ka të drejtë, individualisht dhe në bashkësi me të tjerët, në qasje të papenguar në dhe komunikim me organet ndërkombëtare me kompetencë të përgjithshme dhe speciale të pranojë dhe konsiderojë komunikimin për çështje të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut.

5. Shteti kryen hetim të pavarur dhe me kohë ose siguron që të ketë hetim sa herë që ka bazë të arsyeshme për të besuar se ka pasur shkelje të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut në territorin që është nën juridiksionin e tij.

Neni 10

Askush nuk do të marrë pjesë, përmes veprimit ose mosveprimit në rastet ku kërkohet, në shkelje të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut dhe askush nuk do ti nënshtrohet asnjë lloj dënimi ose veprimi të dëmshëm për refuzimin për pjesëmarrje.

Neni 11

Çdokush ka të drejtë, individualisht dhe në bashkësi me të tjerët, në ushtrimin e ligjshëm të profesionit apo punës së tij/saj. Çdokush që, si rezultat i profesionit të tij/saj, mund të ketë ndikim në dinjitetin njerëzor dhe të drejtat dhe liritë themelore të të tjerëve duhet t'i respektojë ato të drejta dhe liri dhe të veprojë në përputhje me standardet përkatëse kombëtare dhe ndërkombëtare të sjelljes ose etikës profesionale.

Neni 12

1. Çdokush ka të drejtë, individualisht dhe në bashkësi me të tjerët, të marrë pjesë në aktivitetet paqësore kundër shkeljeve të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut.

2. Shteti merr të gjitha masat e nevojshme për të siguruar mbrojtjen nga autoritetet kompetente të secilit, individualisht apo në bashkësi me të tjerët, kundër çdo shkelje, kërcënimi, kundërveprimi, diskriminimi të kundërt de facto ose de jure, trysnie apo çfarëdo veprimi tjetër arbitrar si pasojë e ushtrimit legjitim të të drejtave të tij/saj të referuara në këtë Deklaratë.

3. Në lidhje me këtë, çdokush ka të drejtë, individualisht apo në bashkësi me të tjerët, të jetë i mbrojtur në mënyrë efektive sipas ligjit kombëtar në reagim kundër apo që i kundërvihet, përmes mjeteve paqësore, aktiviteteve dhe akteve, duke i përfshirë këtu ato nga lëshimi, që i atribuohen Shtete-

ve se rezultojnë në shkelje të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut, si dhe akteve të dhunës të kryera nga individë apo grupe që prekin apo ndikojnë në gëzimin e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut.

Neni 13

Çdokush ka të drejtë, individualisht dhe në bashkësi me të tjerët, të kërkojë, pranojë dhe shfrytëzojë resurse për qëllimin e shpejtë të promovimit dhe mbrojtjes së të drejtave dhe lirive themelore të njeriut përmes mjeteve paqësore, në përputhje me nenin 3 të kësaj Deklarate.

Neni 14

1. Shteti ka përgjegjësi për ndërmarrjen e masave të duhura legjislative, gjyqësore, administrative ose të tjera për të promovuar kuptimin, nga të gjithë personat nën juridiksionin e tij, e të drejtave të tyre civile, politike, ekonomike, sociale dhe kulturore.

2. Masat e sipërpërmendura përfshijnë, mes tjerash:

(a) publikimin dhe disponueshmërinë e gjerë të ligjeve dhe rregulloreve kombëtare dhe të instrumenteve bazike të zbatueshme ndërkombëtare të të drejtave të njeriut

(b) qasje të plotë dhe të barabartë në dokumente ndërkombëtare në fushën e të drejtave të njeriut, duke përfshirë këtu raportet periodike nga shteti te organizatat ndërkombëtare të themeluara nga traktatet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut ku është palë, si dhe të dhëna të përmbledhura të diskutimeve dhe raportet zyrtare të këtyre organeve.

3. Shteti siguron dhe mbështet, sipas nevojës, krijimin dhe zhvillimin e institucioneve tjera të pavarura kombëtare për promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave dhe lirive theme-

lore të njeriut në tërë territorin që ka nën juridiksion, qofshin ato institucione të avokatit të popullit, komisione për të drejtat e njeriut ose çdo lloj forme tjetër e institucionit kombëtar.

Neni 15

Shteti ka përgjegjësi për të promovuar dhe lehtësuar të mësuarit e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut në të gjitha nivelet e arsimit dhe të sigurojë që të gjithë ata që janë përgjegjës për trajnimin e juristëve, zyrtarëve të zbatimit të ligjit, personelit të forcave të armatosura dhe zyrtarët publikë të përfshijnë elemente të duhura dhe të përshtatshme të mësimdhënies për të drejtat e njeriut në programet e tyre trajnuese.

Neni 16

Individët, organizatat joqeveritare dhe institucionet përkatëse luajnë një rol të madh me kontributin e tyre për ta bërë publikun më të vetëdijshëm për çështjet që lidhen me të drejtat dhe liritë themelore të njeriut përmes aktiviteteve si edukimi, trajnimi dhe hulumtimi në këto fusha që të forcohet më tej, mes tjerash, mirëkuptimi, tolerance, paqja dhe marrëdhëniet miqësore ndërmjet popujve dhe ndërmjet të gjitha përkatësive fetare dhe racore, duke i pasur parasysh historikun e larmishëm të shoqërive dhe komuniteteve ku ata i kryejnë aktivitetet e tyre.

Neni 17

Në ushtrimin e të drejtave dhe lirive të përmendura në këtë Deklaratë, çdokush që vepron individualisht apo në bashkësi me të tjerët do t'i nënshtrohet vetëm atyre kufizimeve që janë në përputhje me obligimet e zbatueshme ndërkom-

bëtare dhe të përcaktuara me ligj me të vetmin qëllim të sigurimit të njohjes dhe respektimit të duhur të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut të të tjerëve dhe për plotësimin e kërkesave të drejta të parimeve morale, rendit publik dhe mirëqenies së përgjithshme në një shoqëri demokratike.

Neni 18

1. Çdokush ka detyra kundrejt dhe brenda bashkësisë, në të cilën vetëm në këtë mënyrë mundësohet zhvillimi i lirë dhe i plotë i personalitetit të tij/saj.

2. Individë, grupe, institucione dhe organizatat joqeveritare kanë një rol të madh dhe përgjegjësi në ruajtjen e demokracisë, promovimin e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut dhe për të kontribuar në promovimin dhe avancimin e shoqërive, institucioneve dhe proceseve demokratike.

3. Individë, grupe, institucione dhe organizatat joqeveritare kanë gjithashtu rol dhe përgjegjësi për të kontribuar, kur është e duhur, në promovimin e të drejtave të secilit për një rend social dhe ndërkombëtar ku të drejtat dhe liritë e përcaktuara në Deklaratën Universale për të Drejtat e Njeriut dhe instrumentet tjera të të drejtave të njeriut mund të realizohen plotësisht.

Neni 19

Asgjë që përmban kjo Deklaratë nuk mund të interpretohet se nënkupton për ndonjë individ, grup ose organ të shoqërisë ose të ndonjë Shteti të drejtën për t'u angazhuar në ndonjë aktivitet ose të kryejë ndonjë akt që synojnë shkatërrimin e të drejtave dhe lirive të përmendura në këtë Deklaratë.

Neni 20

Asgjë në këtë Deklaratë nuk interpretohet si diçka që i lejon shteteve të përkrahin dhe promovojnë aktivitete të individëve, grupeve të individëve, institucioneve ose organizatave joqeveritare në kundërshtim me dispozitat e Kartës së Kombeve të Bashkuara.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд